

МАТЕРИКТЕР МЕН МҰХИТТАР ГЕОГРАФИЯСЫ

Сабақтың тақырыбы:

Африкаға саяхат

Сабақтың мақсаты:

1. Ойын – саяхат арқылы Африка материгі туралы алған білімдерін пысықтау.
2. Географиялық ойындар ойнату арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру.
3. Кескін карта мен физикалық карталармен жұмыс істеу арқылы алған білімдерін дамыту.

1 – аялдама

Александрия шам-шырағы(маягы) - әлемнің жеті кереметінің бірі. Бұл шам-шырақты Ніл өзені сағасында Фарос деген кішкене аралда біздің заманымызға дейінгі 327 жылы македония елінің күдіретті әскери қолбасшысы, әрі патшасы Александр Македонский грек сәулетшісі Сократқа салдырды. Маяктың кемелерге 100 шақырымнан көрінетін шырағы бар. Ал Александр Македонский грек философ, энциклопедисі Аристотельдің шәкірті. Біздің қазіргі тұрған жеріміз Египет. Астанасы Каирдың оңтүстігінде жасанды таулар-пирамидалар бар. Биіктігі - 147м Хепос пирамидасы –Мысыр патшаларының табытханасы. Алдында жартастан қашап жасаған денесі- арыстан, басы – адам бейнесіндегі тас мүсін – Үлкен сфинкс тұр. (Сенім бойынша, “пирамидаларды күзетіп тұр мыс”).

Тапсырмалар:

1. Африка материгінің мүйістерін тауып,
координаттарын анықта.

- 1) Солтүстік мүйісі (Бен-Секка м.- $37^{\circ} 20^1$ с.е.)
- 2) Батыс мүйісі (Альмади м.- $17^{\circ} 32^1$ б.б.)
- 3) Оңтүстік мүйісі (Игольный м.- $34^{\circ} 52^1$ о.е.)
- 4) Шығыс мүйісі (Рас Хафун м.- $51^{\circ} 23^1$ ш.б.)

2. Африканың климаттық белдеулерін ата, картадан көрсет.

1)Экваторлық белдеу – жыл бойы +24,+28, жауын-шашын –2000-3000мм

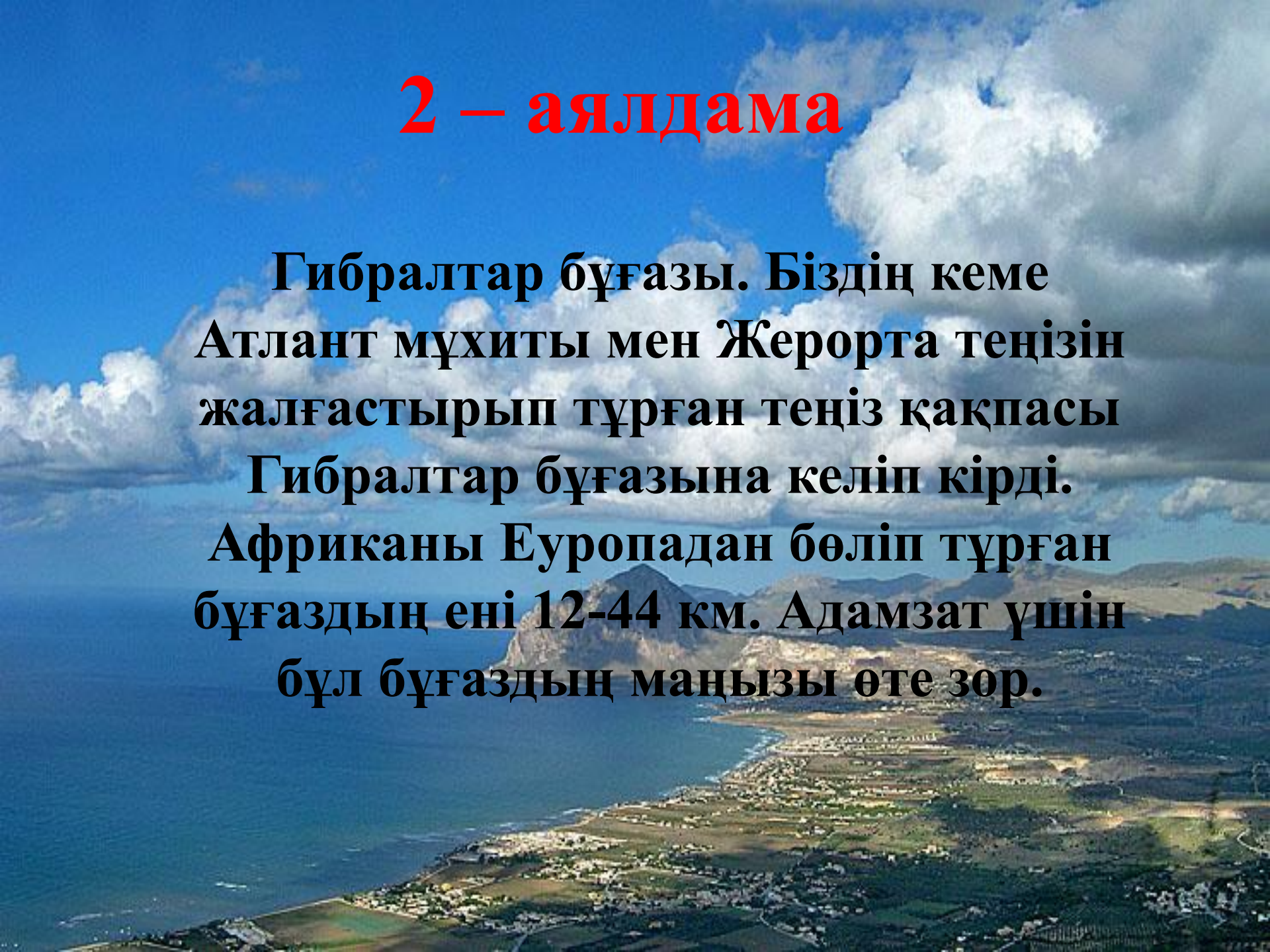
2)Субэкваторлық белдеу – жылдық орташа температура +20, жауын-шашын 2000мм, тропик маңында 250 мм.

3)Тропиктік белдеу – жазда орташа температура +30, +35. Ең суық температура +12, жауын-шашын 50-150 мм.

4)Субтропиктік белдеу- жазда орташа температура +27,+28. Ең суық температура +8, жауын-шашын 300-500мм, тау беткейлерінде-1500мм.

2 – аялдама

**Гибралтар бұғазы. Біздің кеме
Атлант мұхиты мен Жерорта теңізін
жалғастырып тұрған теңіз қақпасы
Гибралтар бұғазына келіп кірді.
Африканы Еуропадан бөліп тұрған
бұғаздың ені 12-44 км. Адамзат үшін
бұл бұғаздың маңызы өте зор.**

Тапсырмалары:

1.Контур картаға Африканың өзендері мен көлдерін түсір.

2.Картадан таулары мен жазықтарын көрсет.

3 – аялдама

Атлант мұхиты. Оның теңіздерінің материк табиғатына тигізетін әсері зор. Гвиней, Игольный мүйісі, Мазамбик жылы ағыстары, әсіресе Бенгал, Сомали суық ағыстары шөлдердің пайда болуына әсер етеді. Атлант мұхиты арқылы маңызды теңіз жолдары өтеді.

Солтүстіктен оңтүстікке дейін созылып жатқандықтан барлық климаттық белдеулерді қамтиды. Байлығы ұшан-теңіз. Дүние жүзінде ауланатын балықтың 39% Атлант мұхитына тиесілі.

Тапсырмасы:

“Балық аулау” ойыны(магнитті тақтадағы балықтардағы сұрақтарға жауап беру)

- 1.Балғатұмсық балық қандай жануар?
- 2.Африка жағалауындағы кит.
- 3.Киттер немен қоректенеді?
- 4.Мадагаскардың оңтүстігінде қандай акула тіршілік етеді?
- 5.Африканы қандай мұхиттар шаяды?
- 6.Теңіз балықтарымен қоректенетін құс.

4-аялдама

Мадейра аралы. Мадейра (madura-
португал тілінде орман деген сөз). Бұл
аралдың климаты жұмсақ, топырағы
құнарлы болғандықтан табиғи орманы
кесіліп, мәдени өсімдіктер егілген.
Америкаға сапарының алдында Х.
Колумб осы аралға келіп тоқтаған.

Тапсырмалары:

“Қазына аралы” ойыны.

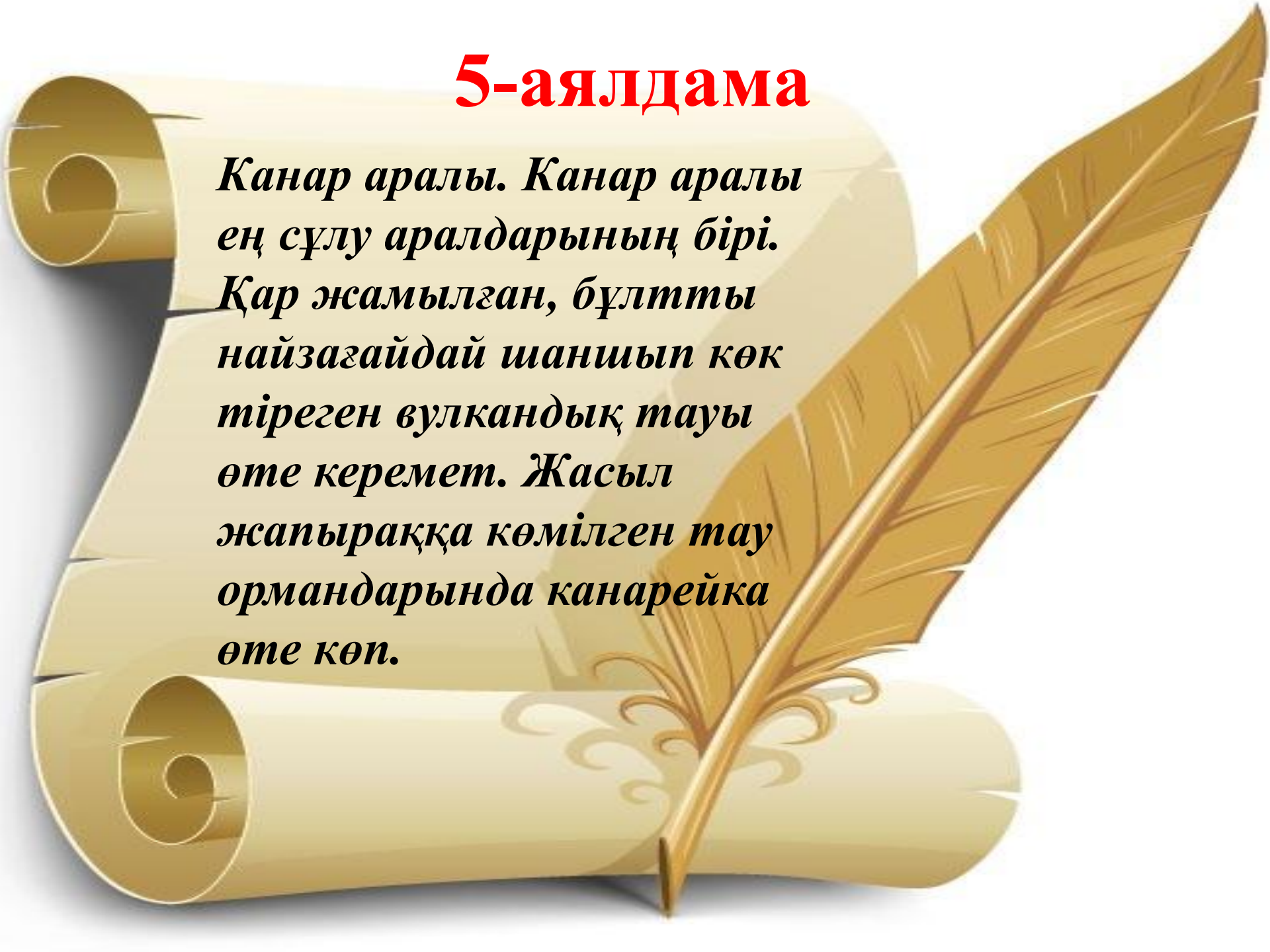
Берілген координаттар бойынша қазына аралын тауып, не себепті “Қазына аралы” атанғанын анықтау.

1.Координаттары 0 5 с.е.-6 ш.б. болатын аралды тап. Қазынасын анықта.

2.Координаттары 20 9 о.е.-56 ш.б. болатын аралды тап. Қазынасын анықта.

5-аялдама

*Канар аралы. Канар аралы
ең сұлу аралдарының бірі.
Қар жамылған, бұлтты
найзағайдай шаныып көк
тіреген вулкандық тауы
өте керемет. Жасыл
жапыраққа көмілген тау
ормандарында канарейка
өте көп.*

“Какос пальмасы” ойыны.

Сұрақтары:

- 1.а) Африканың ең таяз көлі?**
б) Африканың адам төзгісіз ең аңазақ, құрғақ желі?
- 2.а) Африканың ең терең көлі.**
б) Ніл өзенінің бастауы.
- 3.а) Африканың ең төмен жатқан жері.**
б) Африканың шөлдері.
- 4.а) Африканың ең оңтүстігіндегі тауы.**
б) Египеттің ең ежелгі астанасы.
- 5.а) Африканың ең үлкен аралы.**
б) Ежелгі Египет ел билеушілері.
- 6.а) Африканың ең үлкен түбегі.**
б) Африканың ең үлкен бөгені.

6-аялдама

Жасыл мүйісі аралы. Теңіз жағалауы болса да, табиғатының ең бір қолайсыз, адам төзгісіз жері осы ара. Тіпті Африка халықтары үшін де өте қолайсыз, әрі тұщы су жетіспейді. Мұнда тұратын мулаттар мен банту тайпалары түскі мезгілден кешкі сағат 6-7 – ге дейін көшеге шықпай ыстықтан қорғанады. Дүкендер кешке ашылып, тіршілік тек түнде қызады.

Тапсырмалары:

**1. Африка жануарларын
суретіне қарап атап шық**

2. “Шахмат” ойыны.

Ат жүрісін қолдана отырып Африканың өсімдіктерінің аттарын табу.

	ко	гр	ве	баб	ви
сей	рот	бао	чия	ты	құр
фе	ман	ба	ник	ль	ака
дея	нан	по	ті	ма	ғын
оэ	сүт	ні	ор	ция	ген
ба	хи	ал	па	еме	лавр

7 – аялдама

**Кейптаун. Кейптаун қаласы
еуропалықтардың ең алғаш порт
салып қоныс тепкен жері. Климаты
өте қолайлы. Голландық отаршылар
бушмендер мен готтентот тайпаларын
Калахари шөліне ығыстырады. Енді
біздер осы Кейптаун қаласында
қонақта боламыз.**

“Себет толы жемістер” ойыны.

**Алдымыздағы себеттегі
жемістердегі сұрақтарға жауап
беріп, тапсырмаларды
орындаймыз.**

1. **Банан** – “Ауылдың алты ауызын” орындау.

“Чунга-чанга” әнін орындау.

2. **Ананас** – “Қонақ кәде” сұрау. Жол жыры әнін орындау.

3. **Апельсин** – Шөлдегі сағым мен шынайылықты айыру үшін саяхатшылар не істеген?

4. **Лимон** – Александр Македонский Абай шығармаларында кім деп аударған?

5. **Құрма** – Африкада қанша мемлекет бар?

6. **Какос** – Экваторды 2-рет кесіп өтетін Африканың өзені?

Чунга-чанга.

1. Чунга-чанга. Көк күнбез аспан.
Чунга-чанга. Мәңгі жаз, орман.
Чунга-чанга. Көңілді өмір,
Чунга-чанга. Шырқаймыз ән – жыр.

Қ-сы: Ғажап арал, ғажап арал,
Мұнда өмір сүру оңай
Мұнда өмір сүру оңай
Чунга-чанга

Біздің бақыт ұзағынан
Ішіп какос, жеңіз банан,
Ішіп какос, жеңіз банан,
Чунга-чанга

2. Чунга-чанга. Жердің жұмағы,
Чунга-чанга. Білмес мұң-қайғы.
Чунга-чанга. Болғандар бір сәт
Чунга-чанга. Бізді қимайды.

Қ-сы:

A cluster of pink tulips is visible on the left side of the image, partially overlapping the text.

Жол жыры әнін орындау.
Сөзі: Т.Молдағалиевтікі, әні: Ш.Қалдаяқовтікі.
Шақырады асқар мынау,
Ақша бұлтқа оранған.
Жүрген сайын, достарым-ау,
Ашылады жол алдан.
Көк өзендер көбік шашып,
Бізді келіп көр дейді.
Жолда жүру қандай жақсы,
Жол биікке өрлейді.
Қандай жақсы орман іші,
Құстар сайрап ойнайды.
Табиғатты тану үшін,
Жолға шықпай болмайды.
Төбемізден жанады күн,
Күн қызығын көрейік.
Жиып әкеп дала гүлін,
Анамызға берейік.

8-аялдама-Мадагаскар аралы.

Мадагаскар Африканың ең үлкен аралы.

Мадагаскардың Африкаға қарағанда жануарлар дүниесі жұтандау. Ең үлкен жануары қолтырауын мен хамелеон (құбылмалы кесіртке) және жартылай мысық, жартылай маймыл аң-лемур өте көп. Сондықтан географтар Маданаскарды “лемурия” деп те атайды.

Тапсырмасы: “Тосын сый”

(Байлаулы көзбен алдындағы заттың не екенін анықтау. Ұстап, иіскеп, дәмін татып көруге болады).

1. Кофе, банан.

2. Шәй, лимон.

9-аялдама-Сомали түбегі.

Сомали түбегі Африканың ең
үлкен түбегі. Шығысын Үнді
мұхиты шаяды. Сомали деген
сөз кушит тілінен “қара” деп
аударылады.

Тапсырмалары: “Домино” ойыны.

**1.Тақтаға әр елдің тулары ілінеді.
Қай елдің туы екенін анықтау.
(1 минут туларды атап болғанша
тақтаға домино құрастыру).**

2.Берілген елдердің астаналарын табу.

10-аялдама-Қызыл теңіз.

**Дүние жүзіндегі ең ащы, ең жылы
теңіз Қызыл теңіз. Жыл бойы
+30С. Түсінің қызыл аталуы
судағы қызыл балдырларының
көп болуына байланыста. Теңіз
түбі маржанды құмдар, жағаны
бойлай маржан рифтері созылып
жатыр.**

Тапсырмалары: “Жанкүйелерге тапсырма”.

**Қара нәсілден
шыққан барша
жұртқа таныс есімді
тұлғаларды ата.**

11-аялдама-Суец каналы.

**Суец каналы 1869
жылы іске қосылады.
Ол Жерорта теңізімен
Қызыл теңізін қосатын
арна.**

ҚОРЫТЫНДЫ:

**Әділқазылар
ға
сөз беріледі.**

Үйге
тапсырма:
“Ең-ең”
кроссворд
ын
шешу.